

Průběžná evaluační zpráva č. 1 projektu Invisible Walls Kuřim reg.č. CZ.03.2.X/0.0/0.0/17_076/0011429

Úvod

Úvodem je třeba předeslat, že pilotáž dle výše uvedeného projektu poznamenává koronavirová krize a mimořádná opatření ve věznicích, která znesnadňují řadu aktivit. Díky mimořádnému přístupu ředitelky věznice Kuřim Mgr. Slovákové se daří program realizovat a řešit změny dle potřeby. Změny, které jsme řešili a budeme řešit při práci s CS, jsou uvedeny dále. Co se týká práce s partnerkami a jejich dětmi, i tuto činnost poznamenává silně nouzový stav a obava z nakažení. Přesto se setkání konají nejen telefonicky, ale i osobně. Lze obecně konstatovat, že přes problematickou dobu aktivity probíhají a můžeme konstatovat pozitivní změny – viz dále.

Rekapitulace problému a cílů projektu

Problém – Opakování trestného činu u osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody, a tím neplnění povinností otce v plném rozsahu.

Konečným cílem realizace celého záměru bude uplatnění nové metodiky programu mentorinku jak s vězňenými otci, tak jejich rodinami včetně dětí, aby se trvale pozitivně vyvíjeli vztahy s dětmi.

Změnou by mělo být (v optimálním případě) nastoupení – nastartování procesu desistence u jednotlivých pachatelů zahrnutých do realizace projektu, a to ještě v průběhu věznění. Současně by bylo zabráněno prizonizaci těchto pachatelů a nastartovány procesy sebeuvědomění si svých pozitiv i negativ, což je nezbytné pro smysluplnou práci jedinců na případné změně v chování vůči rodině a dětem. Po realizaci projektu předpokládáme u CS, že dojde k snížení trestných činů. Nastartuje se jejich odklon od trestné činnosti, aby nenaběhl zavedený způsob života. Budou motivováni ke změně, zařadí se do jiných nekriminálních skupin společnosti, zaměstnaneckého kolektivu a dalšího okruhu prosociálních komunit a budou se věnovat rodině, snažit se ji zabezpečit a podporovat ji.

Prováděná intervence

Projekt je realizován v mužské věznici v Kuřimi, kde je k datu této zprávy sledována 1. skupina mužů ve VTOS v počtu 11 osob, jejich partnerek (z toho 1 manželka) v počtu 10 osob (1 muž je bez partnerky a děti má v dětském domově). Při zahájení projektu jsme si stanovili kritéria, podle kterých byl ve věznici s přispěním zapojených pracovníků věznice Kuřim v realizačním týmu (dále jen RT) výběr proveden:

Vstupní kritéria pro první kolo výběru CS otců byla následující:

- věk 20 – 45 let,
- cca. 12 měsíců před propuštěním
- otcové s dětmi ve vlastní péči nebo se zájmem o získání dětí do vlastní péče
- ideálně v partnerském či manželském vztahu
- pracující ve VTOS či motivovaný pracovat
- vzdělání, etnikum není limitující
- délka trestu není rovněž limitující
- drogová minulost, dluhy aj. rovněž nejsou limitující

Do projektu bylo v 1.skupině tedy dále zapojeno 10 partnerek a 16 dětí.

V průběhu MO 1 a 2 bylo propuštěno 9 mužů, 2 dostali dodatečný trest a jsou stále ve VTOS. Přesto pracujeme stále s celou touto skupinou mužů a chceme je sledovat po celou dobu projektu. Pracujeme i s ženami/matkami v počtu 10 osob, z nichž již 4 s partnerem po propuštění nežijí (1 pár se rozešel po dobu výkonu trestu, 2 muži po propuštění jeli ke svým rodičům a ne k partnerce, 1 pár se rozešel cca měsíc po propuštění). Všechny propuštěné páry jsou však v kontaktu s dětmi a matky nebrání dětem v pravidelném styku s otcem. Příčiny rozluk nelze přesně popsat. Delší doba odloučení představuje vývoj jak na straně otců, kdy si postupně uvědomují, že partnerka nespĺňuje kritéria pro společné partnerství, tak na straně partnerek, které mohou mít nové vztahy, protože u mužů se jednalo o delší tresty. Přesto, jak uvádíme dále, vztahy k dětem byly a jsou udržovány a podporovány, partneři spolu komunikují a řeší společné problémy. Zajímavé je, že všechny romské rodiny zůstávají v partnerství bez ohledu na délku trestu aj.

V rámci intervence 1.skupiny probíhaly tyto aktivity:

- zapojení pracovníků věznice Kuřim do RT
- zapojení ostatních odborníků do RT
- aplikace kritérií pro výběr mužů, motivační dopisy, finální výběr 11 mužů, schválení CS ze strany vedení věznice
- vybavení návštěvní místnosti především pro děti, přijetí opatření na vstup dětí, aby nebyly vystaveny stresu aj.
- zvýšení možnosti počtu návštěv a délky v rámci pilotáže oproti předpisům
- mentorink/motivace celé CS jak ve VTOS, tak vně
- zavedení akcí na posílení rodičovských kompetencí
- zavedení řešení dluhů celé CS
- zapojení poradce pro trh práce pro celou CS
- zapojení právníka pro problematiku rodin
- zapojení adiktologa
- dořešení využití skypu jako dodatečného prostředku komunikace (nebyl původně plánován)
- řešení kreditů pro otce na telefonování v době nouzového stavu
- zpracování a aplikace vstupních dotazníků a dotazníků při propuštění otců
- průběžné změny v závislosti na změnách situace

Cíle evaluace a evaluační otázky

Hlavním cílem evaluace je zjistit, jaké jsou kauzální efekty intervence na změnu v chování otců vůči dětem/rodině, kriminální recidivu a zaměstnanosti u naší CS, proto považujeme za vhodné, celou naši CS sledovat dlouhodobě.

V průběhu práce v MO 1 a 2 byl za přispění RT sledován vývoj kompetencí, a to na základě dotazníků, sebehodnocení, rozhovorů s RT aj. Tím, že jsme CS dali možnost i sebehodnocení, dospěli jsme při srovnání vstupního a výstupního dotazníku k zajímavé informaci – při zahájení většina otců hodnotila své kompetence pro rodinu, partnerství, vztah k dětem aj. na stupnici 1 – 10 desítkou (nejlepší možné hodnocení), kdežto při propuštění již stupnici značně snížili. Uvědomili si při mentorinku řadu skutečností, které předtím nebrali v úvahu a které byly pravděpodobně i příčinou řady rozchodů. V řadě případů to mohou být i partnerky, které jsou drogově závislé, přestože to popírají, neřeší dluhy aj. a partner si po dobu realizace projektu vyjasnil své postoje, jak má rodina vypadat.

Vzhledem k tomu, že s rodinami stále pracujeme, bereme současné výstupy jako průběžné, na kterých dále pracujeme. V některých případech jsme nemohli ani rodinu z bezpečnostních/epidemiologických důvodů kontaktovat.

Plnění evaluačních otázek dle Evaluačního plánu:

1.1 Jak byl otcí využíván „skypový“ kontakt s rodinou/dluhovým/pracovním poradcem?

- *Kolik otců využilo možnost „skypového“ kontaktu s rodinou? 7 z 11 (důvodem nekomunikace skypem je neexistence zařízení v některých rodinách)*
- *Kolik otců využilo možnost „skypového“ kontaktu s poradci? 10 z 11, jednu osobu na vstupní dluhové jednání ve věznici nikdy nedopatřením nenevedli a kontakt pak nebyl nikdy navázán. Pro poradenství se snažíme vždy zajistit alespoň 1x osobní setkání, aby byl zajištěn osobní kontakt a navázání vztahů.*
- *Jak často byla možnost „skypového“ kontaktu využívána? (Byla využívána pravidelně?)*
Ano, min. 1x týdně, jde pouze o to, že ve věznici je 600 mužů a návštěvy jsou většinou zakázané, v skypové místnosti jsou cca 4 funkční zařízení pro naši CS a vždy musí být zajištěn dohled. Využívali tuto možnost všichni otcové zapojení do projektu? Muži všichni skype využili – všech 11 – pro kontakt s rodinou či poradenství.

1.2 Jak hodnotí otcové a rodina „na svobodě“ přínos „skypového“ kontaktu?

- *Bylo dostatečně zajištěno technické vybavení „skypového“ kontaktu“? Bohužel není, jde o funkčnost, datové připojení je značně omezené ze strany GŘ VS aj.*
- *Byl v projektu dostatek notebooků pro „skypový“ kontakt? Počet notebooků pro CS je dostatečný, ale je třeba mít zajištěný dohled a pracovníci věznice v tomto mimořádném stavu mají různé směny a musí se prostřídávat aj.*

- *Bylo řešitelné kapacitně nasazení pracovníků věznice pro dohled nad skypeovými hovory?*
Pracovníci v RT projektu se střídali, aby zvládli tuto situaci, většinou nastoupili v sobotu a v neděli a dali to CS vědět předem, aby to dohodla s rodinou.

- *Dařilo se otcům nalézat termíny pro rezervování notebooku?* Ano

- *Jak probíhala koordinace mezi věznicí, matkami a poradci ve věci termínů pro skype?* Viz výše

- *Jak fungovalo internetové připojení? Probíhal kontakt bez častějších přerušení / výpadků internetu?* Bez problémů

- *Pokud se objevovaly problémy, jak to ovlivnilo kontakt?* Problémy nenastaly.

- *Z jakých důvodů některé osoby nevyužívaly možnost „skypového“ kontaktu s rodinou?* Jak uvádíme výše, některé rodiny nemají internet.

- *Objevovaly se nějaké překážky, které dlouhodobě bránily využívání „skypového“ kontaktu?*
Viz výše

- *Měli otcové a matky dostatečné počítačové znalosti, aby mohli používat „skypový“ kontakt?*
Pokud mají doma internet, tak vše ok.

- *Využívaly rodiny jiné formy komunikace místo „skypového“ kontaktu (např. telefon nebo dopisy)?* Ano, korespondence, ale především telefony, sociálně slabým jsme dobíjeli kredity.

V dotaznících všichni hodnotí skype velmi pozitivně, především proto, že nahrazuje v této situaci osobní komunikaci. Hodnotí velmi kladně i činnost našich poradců přes skype.

1.3 Jaký byl přínos „skypových“ kontaktů pro děti?

- *Jak matky vnímají přínos „skypových“ kontaktů pro děti?* Kdo má internet, tak dětem umožňuje spojení, je to pro matky jednodušší a levnější než jezdit s dětmi na návštěvy.
- *Jak se daří udržet pozornost dětí u „skypových“ kontaktů?* Skypové rozhovory nejsou dlouhé, max. půl hodiny a děti vidí tátu na obrazovce.
- *Jak dítě prožívá „skypový“ kontakt? Je veselé, těší se na kontakt nebo je před kontaktem naopak nervózní? Pokud je starší, jak hodnotí „skypový“ kontakt s otcem?* Ukazuje se, že rozhovor s otcem má velký význam, CS otců hodnotí, že mohou s dětmi probrat jejich plány, děti se těší, protože se jedná o pravidelný kontakt a něco se vždy o tatínkovi dozví.

1.4 Jaký přínos „skypových“ kontaktů vnímali pracovníci věznice?

- *Jak pracovníci věznic v RT motivují CS otců pro skypeové hovory?* Otcové jsou většinou motivováni ke skypování už vstupem do projektu, kdy mohou skypeovat s rodinami ve větší míře, než ods. do projektu nezapojeni. Někteří ods. skypeovat nechtějí, v projektu jsou účastni zejména z důvodu možnosti nestandardních návštěv a nasazení dlouhodobého poradenství.
- *Vyskytují se nějaké překážky na straně pracovníků věznic v RT pro využívání „skypových“ kontaktů?* jako hlavní překážka se jeví vysoká obsazenost počítačů se skypem a existencí 12 hodinových směn u osob z RT

Jak pracovníci věznic v RT hodnotí přínos skypeových hovorů pro CS? Dle informací členů RT si CS skypování velmi cení, je za něj vděčna a aktivně se doptává, kdy bude další možnost. Berou to jako náhradu za nemožnost uskutečnění návštěvního kontaktu.

2.1 Jak bylo matkami s dětmi využíváno setkávání v návštěvní místnosti s otcí? Návštěvy využily všechny rodiny, pokud to bylo možné. I u 1 otce bez partnerky přivezli vychovatelé z dětského domova jeho děti.

- *Jaká byla motivace matek pro vstup do projektu? Měly nějaké obavy před návštěvou věznic? Co jim pomohlo obavy překonat? Uskutečnily nějakou návštěvu ještě v době, kdy nebyl projekt realizován? Pokud ano, v čem jim pomohl projekt oproti předchozímu způsobu návštěv?* 5 matek již na návštěvě před zahájením projektu bylo, ale jen 2 s dětmi. Nyní je přístup bezproblémový, děti se nebojí, návštěvní místnost je zařízena pro děti. Je možné strávit více času pospolu a vícrát třeba kratší dobu, což malým dětem vyhovuje. Při souhlasu vedení věznic by bylo možné trávit i vycházky/volný víkend v blízkém hotelu, ale koronavirová situace to zatím neumožňuje.
- *Jak matky a otcové vnímají přínos osobních kontaktů pro sebe a své děti?* Otcové více vnímají přínos kontaktu s dětmi, s partnerkami si spíše telefonují aj. Jeden otec uváděl, že viděl dítě na návštěvě po 2 letech.
- *Jak se daří udržet pozornost dětí během návštěv?* V místnosti jsou hračky, knížky, pokud si dospělí povídají, děti se radují z hraček a hezkého inspirativního prostoru.
- *Jak dítě prožívá osobní kontakt?* Děti vnímají osobní kontakt lépe než skype a telefon, totéž otcové.

2.2 Jak matky/otcové hodnotí přínos zkvalitnění návštěvní místnosti pro setkávání ve věznici? Celá CS ocenila vybavení a prostory, prostor nevypadá jako vězení, ale jako dětský pokoj vybavení hračkami, především pro děti je příjemný a nestresující.

2.3 Jaký přínos zkvalitnění kontaktní místnosti vnímaly děti? Děti milují vše nové, navíc se jedná o vybavení a hračky, které doma nemají. Proto se z toho těší. Je dobře, že mají tuto událost spojenou s návštěvou otce, jedná se o pozitivní vnímání skutečnosti.

3.1 K jakým změnám došlo u odsouzených otců?

Souhrnné informace o vývoji kompetencí k rodičovství u otců:

- 8 propuštěných otců potvrdilo, že projekt pro ně měl zásadní význam, 1 odpověděl „částečně“ s ohledem na koronavir. Na stupnici důvodů bylo: kontakt s dětmi, možnost časově neomezeného rozhovoru s dětmi, poradenství, řešení dluhů, nadstandardní mentorink pro změny v životě aj.
- 5 osob z 11 mělo drogovou minulost, některým jsme se věnovali i ve věznici, po propuštění pouze 1 musí ještě řešit svou situaci s Podané ruce,
- 7 z 11 ve VTOS pracovali, nikdo však nepřispíval rodině (na tuto problematiku se chceme v další skupině zaměřit)
- Po propuštění 8 osob pracuje, 1 čeká na soud a udělení dalšího/starého trestu, nenastupuje do práce, je na ÚP. Problém je, že se v 5 případech jedná o brigády bez pojištění a osoby jsou na ÚP, přestože osoby byly informovány o problematice nelegálního zaměstnání. Důvodem jsou především dluhy a exekuce, všech 11 osob je předlužených. 4 muži po propuštění dále situaci v započatých řešeních dluhů neřeší, protože nemají legální zaměstnání a nejsou dostatečně motivováni k řešení. 3 osoby řeší zahájení insolvence, ostatní pracují stále s dluhovou poradkyní, ale nedodávají včas dokumenty aj.

- Jak jsme uvedli výše, sebehodnocení u 6 z 9 propuštěných neukázalo zvýšené rodičovské kompetence, naopak i pokles. U zbylých spíše stagnace, protože ve vstupním dotazníku z vlastní neznalosti uvedli vysoké hodnoty.
  - Všech 11 otců je v kontaktu s dětmi.
  - Všech 11 osob uvedlo, že se nechce nikdy vrátit do výkonu trestu.
- *Jaké nastaly změny u otců? Jak se připravovali na zaměstnání po propuštění? Kolik z nich po propuštění nastoupilo do práce? Kolik z nich v práci setrvalo?*
Podle hodnocení si otcové uvědomili smysl kontaktu s dítětem a my se snažíme je podporovat i v tom, aby byli schopni finančně zajišťovat rodinu. Pracují všichni kromě 1, který čeká na další trest a je na ÚP.
  - *Jak přispěly workshopy na posílení rodinných kompetencí?* Pro matky jsme pořádali setkání, bylo to pro ně velmi podnětné, mohly sdílet své stejné zkušenosti a získávat další informace. Vysoce to hodnotily. S ohledem na koronavir externí lektorka pro rodinu pro muže zatím poslala jen literaturu, workshopy vedli sami pracovníci věznic. Z dotazníků však vyplynulo, že rozhovory na tato témata přispěly k přemýšlení o sobě, vztahu k dětem, k partnerce aj.
  - *Jak přispěly další – související služby pro CS – dluhové, právní, sociální poradenství k posílení rodičovských kompetencí?* Poradenství – dluhové, právní, pracovní probíhalo i v době prvního nouzového stavu a vězni si tuto skutečnost velmi chválili, oproti tomu v dalších věznicích došlo k naprosté izolaci.

3.2 Jak se změnilo vnímání rodiny u dítěte v péči matky?

Všechny matky zapojené do projektu musely samy řešit finanční chod rodiny, 4 pracují, zbytek využívá dávky, i s ohledem na věk dětí. S ohledem na sociálně slabé postavení většiny žen jsme poskytovali hygienické balíčky, nakupovali potřeby pro děti aj. V další části projektu se chceme soustředit na to, aby mužové, kteří ve VTOS pracují, přispívali na chod rodiny, alespoň minimálně. Toto může být i příčina toho, že dochází k rozchodům rodin. Ženy vítají rozhovor s mentorkou, která je současně právníčkou. Většinou potřebují poradit v sociálně právních problémech, bydlení, dávky aj.

3.3 K jakým změnám došlo v chování a prožívání dítěte?

Zde jsme chtěli situaci řešit obrázky, kresbami, ale nechtěli jsme děti vystavovat možné nákaze při styku s našimi mentory. Máme k dispozici cca 4 obrázky, ale nemáme další, které by znázorňovaly posun v pojetí rodiny.

Závěr:

- CS v celém rozsahu budeme sledovat i dále, především poradce pro trh práce bude pravidelně se všemi v kontaktu – především telefonem a ověřovat, zda jsou zdravotně a sociálně pojištěni, ať již prostřednictvím ÚP, či z HPP. Bude jim vysvětlovat problematiku nelegální práce, řešit nabídky zaměstnání aj.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

VOLONTÉ
vůle pomáhat

- Dluhová poradkyně bude stále motivovat celou CS, aby na dluzích pracovala, řešila legální zaměstnání a insolvenci.
- Lektorka pro rodinu připravuje videosekvenci a další literaturu, abychom mohli pracovat s CS i v této době.
- U nové CS budeme vysvětlovat, aby řešili legální práci již ve VTOS, budeme o tom hovořit i s vedením věznice a budeme se informovat, jak s vydělanými financemi naloží.
- U matek budeme pokračovat v „morální“ mentorské podpoře, kterou velmi vítají, u sociálně velmi slabých rodin budeme pomáhat i materiálně.
- Chceme uspořádat společné setkání CS (dětský den aj.), ale současná doba tomu nepřeje. Společná setkání matek ukazují, že tyto akce mají význam.

Ve spolupráci s RT zpracovala Ing. Dana Gřešek, koordinátorka